

Poglavlje 2

Postavljanje ciljeva i odabir materijala

1. Uvod

Nastavnici se neprestano suočavaju s problemom opravdanosti: koji su razlozi mogega odabira određenih ciljeva i tema? Postavljanje ciljeva poučavanja i izbor tema temeljne su odluke vezane za poučavanje. Ciljevi ne bi smjeli biti samo kopirani ili prilagođeni, kao ni dogmatski nametnuti. Zapravo, trebali biste ih savjesno preispitivati, a konačni izbor trebao bi se temeljiti na zdravome razumu i opravdanosti. Nakon toga, možda čak i zajedno s učenicima, trebali biste promišljeno izabrati teme i nastavne ciljeve. Vaša odluka odražava se u širim kontekstima, izbor tema provjeravate kako biste identificirali njihovu odgojno-obrazovnu vrijednost. Taj je zadatak od ključne važnosti jer je broj mogućih nastavnih tema beskrajan, a vrijeme koje imate na raspolaganju za planiranje i izvođenje nastave ograničeno.

Pitanja koja slijede trebala bi Vas usmjeravati i pomoći Vam u složenome zadatku izbora i pripremanja nastavnih tema.

2. Zadatak i ključna pitanja za postavljanje ciljeva i odabir materijala

2.1 Zadatak

Nastavnici s osjećajem odgovornosti prema poslu koji obavljaju stalno se suočavaju s problemom opravdanosti: zbog čega sam odlučio odabrati moguće ciljeve i teme?

Donošenje odluke o izboru nastavnih ciljeva najvažnija je od svih odluka u vezi s poučavanjem. Ciljevi ne bi smjeli biti samo kopirani ili prilagođeni, kao ni dogmatski nametnuti. Zapravo, trebali biste ih savjesno preispitivati, a konačni izbor trebao bi se temeljiti na zdravome razumu i opravdanosti. Za nastavnika je bitno da poveže nastavne ciljeve o kojima razmišlja s uvjetima učenja koje učenici imaju te da ih njima i prilagodi (Vidi Poglavlje 1: Uvjeti učenja i poučavanja).

Čim ciljevi postanu konkretniji, treba se uključiti aspekt sadržaja. Nastavne ciljeve moći ćete definirati tek nakon što odlučite koja je željena razina učeničkog postignuća u vezi s nastavnim sadržajem, odnosno, tek kada odaberete teme koje ćete uključiti u nastavu.

U procesu planiranja, rad na aspektima sadržaja u nastavi je zahtjevan i oduzima mnogo vremena. Na prvi pogled može se učiniti da nije potrebno uložiti mnogo truda, budući da kurikulum postavlja jasne smjernice, a neki nastavni mediji nude detaljne prijedloge. Glavni zadatak, međutim, prepušten je vama, nastavniku: vi trebate biti dobro upoznati s čitavim područjem znanja o kojemu želite poučavati; trebate ga izgraditi, steći cjelovit uvid u njega, detaljno ga analizirati, kritički ocijeniti, promišljeno izabrati teme i nastavne ciljeve, odražavati svoju odluku u širim kontekstima, provjeriti odabir tema kako biste procijenili njihovu odgojno-obrazovnu vrijednost, itd. Taj je zadatak od ključne važnosti jer je broj mogućih nastavnih tema beskrajan, a vrijeme koje imate na raspolaganju za planiranje i izvođenje nastave ograničeno.

Sljedeća ključna i dodatna pitanja za Vašu samoprovjeru namijenjena su kako bi Vas usmjeravala i pomogla Vam u tome složenom zadatku biranja i pripremanja nastavnih tema. Predlažemo da surađujete s ostalim nastavnicima, a možda i s učenicima.

2.2 Ključna pitanja

Za postavljanje ciljeva:

- Koje ciljeve želim postići?
- Koje će kompetencije biti najvažnije na kraju nastavne jedinice?

- Zbog čega sam odabrao te ciljeve?
- Kako određujem prvenstvo svojih ciljeva (primarni i sekundarni ciljevi)?
- Koji su ciljevi bitni sada – za razred kao cjelinu, za pojedine učenike i/ili učenice?
- Jesam li se pobrinuo za to da ciljevi koje sam odabrao služe glavnim interesima i potrebama mojih učenika? Odgovara li zaista moja nastava onome čime su zaokupljeni moji učenici?
- Postoji li mogućnost da učenici sudjeluju u definiranju ili odabiru nastavnih ciljeva?
- Koliko je vremena (lekcija i tjedana) dodijeljeno postizanju ciljeva?
- Koje bi ciljeve trebali ostvariti svi učenici unutar raspoloživa nastavnog vremena (opći standard učeničkih postignuća)?
- Trebaju li se definirati specifične razine učeničkih postignuća za učenike pojedinačno (odgoj i obrazovanje prema individualnim sposobnostima)?
- Jesam li osposobio učenike da sa znanja prijeđu na djelovanje, odnosno, mogu li sa sigurnošću primijeniti stečeno znanje?

Na što se usredotočujem u svojem poučavanju – na kognitivne, osobne ili društvene kompetencije?

- Jesu li mi jasni kratkoročni i dugoročni ciljevi koji su najvažniji za moj razred, za grupe u učenju, za učenike i učenice pojedinačno?
- Jesam li ciljeve iznio jasno i eksplicitno?

Za odabir tema i materijala:

- Koje sam teme odabrao?
- Zašto sam ih odabrao?
- Kakva je struktura mojih tema?
- Je li moj odabir tema u skladu s nastavnim planom?
- Koji su aspekti tema koje sam odabrao zanimljivi mojim učenicima?
- Na koji je način učenje u školi povezano s učenjem izvan škole?
- Postoji li veza između teme i stvarnoga života i sredine u kojoj učenici žive?
- Razumijem li dobro cijeli predmet, što mi omogućuje da odaberem određenu temu? Kako se mogu bolje informirati? Trebam li provesti određena istraživanja ili eksperimente prije nego što na satu počnem poučavati tu temu?
- Koje nastavne materijale imam na raspolaganju za pojedine aspekte te teme?
- Hoće li učenici i učenice tijekom nastave moći upotrijebiti osobno iskustvo, znanje i vještine (primjerice, djeca koja imaju drugačiju kulturnu ili jezičnu pozadinu)?
- Hoće li tema biti jednako prikladna za specifične potrebe obaju spolova?
- Zanima li me odabrana tema?